

УДК 316

С. Є. ПАРХОМЕНКО

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ РОЗРІЗНЕННЯ ХАБАРА Й ДАРУНКА В СОЦІАЛЬНОМУ ПОВСЯКДЕННІ

Статтю присвячено проблемі розмежування неправомірної вигоди (хабара) і подарунка та визначення поведінкових індикаторів, за допомогою яких можна провести розмежування цього явища за поведінковими індикаторами. У статті проаналізовано алгоритм корупційної поведінки посадових осіб, за яким останні намагаються вибудувати відносини під час бюрократично-ділових з громадянами, які звертаються до уповноважених органів для вирішення повсякденних проблем. Висвітлено проблему законодавчого характеру, яка полягає у недостатньому розвитку норм як процесуального, так і матеріального права. Розглянуто соціальні чинники, які стимулюють корупційну поведінку державних службовців і ставлення суспільства в цілому до таких учинків, у контексті соціального сприйняття корупції; проаналізовано мотиваційну складову корупційної поведінки, в якій можна виокремити мотиви, які спонукають до хабарництва й мотиви, якими виправдовується протиправна поведінка.

Ключові слова: неправомірна вигода, корупція, норми суспільної моралі, подарунк, хабар.

Згідно з досвідом європейських країн, першим кроком на шляху до вчинення корупційних дій є можливість публічного службовця отримувати подарунки.

З метою обмеження такої форми прикриття корупційних проявів, у п. 5 ст. 8 Конвенції ООН проти корупції наголошено на тому, що кожна Держава-учасниця прагне, у належних випадках і згідно з основоположними принципами свого внутрішнього права, запроваджувати заходи й системи, які зобов'язують державних посадових осіб надавати відповідним органам декларації, в тому числі і про суттєві дарунки, у зв'язку з якими може виникнути конфлікт інтересів [2].

Саме через вищезгадану обставину у низці країн Європи на законодавчому рівні запроваджено обов'язкове декларування подарунків особами, що обіймають політичні посади, а в деяких країнах – всіма публічними службовцями. Так, у Польщі обов'язковість декларування подарунків передбачена для осіб, які обіймають політичні посади, а також місцеві виборні посади, в Угорщині – для членів Парламенту, у Великобританії, Іспанії та Німеччині – для членів Уряду та осіб, які обіймають політичні посади, а в Латвії – для всіх публічних службовців. Члени британського парламенту зобов'язані декларувати подарунки, вартість яких перевищує 1% від їхньої заробітної плати, члени Парламенту Німеччини – якщо вартість подарунка

перевищує 5000 євро, члени французького Парламенту – будь-які подарунки незалежно від їхньої вартості [5].

Мета статті – класифікувати поведінкові індикатори у системі корупційних практик посадових осіб.

У зв'язку з вищезазначеним завданнями статті є:

а) класифікація соціально-поведінкових маркерів корупційних практик посадових осіб;

б) характеристика соціально-типових моделей корупційної поведінки в процесі прийняття рішень суб'єктами владних повноважень.

Статтю присвячено проблемі ідентифікації корупційних практик за допомогою наявного формально-правового інструментарію.

Для України питання неправомірності подарунків є вкрай актуальним, адже в багатьох випадках, з метою вирішення питань у власних інтересах, подарунки передаються посадовій особі наділеній владними повноваженнями у певній сфері такими особами:

– які зацікавлені в певних офіційних діях установи, в якій працює службовець;

– які ведуть бізнес або розраховують на ведення бізнесу з цією установою;

– які здійснюють певні види діяльності, що регулюються відповідною установою;

– на інтереси яких може вплинути виконання чи невиконання службовцем своїх посадових обов'язків та ін. [5].

В обдаровуванні посадових осіб існує як мінімум три стратегії корисливого обдаровування:

а) стратегія, спрямована на обдаровування для прийняття заздалегідь визначеного рішення;

б) стратегія, спрямована на створення умов для збільшення поступливості і зниження рівня самоцензури, здобуття лояльності посадової особи в майбутньому та підготовку її до отримання хабара;

в) стратегія, спрямована на обдаровування найближчого контактного кола посадової особи з цілями, передбаченими варіантами а та б.

Наявність бажання посадової особи отримати подарунок може бути реалізована у різний спосіб, але в будь-якому випадку для цього потрібно чиновнику проявити активність, намагаючись при цьому не порушити закон, чи хоча б створити враження у громадянина про дотримання законності. В парі обдаровуваний (посадова особа) і дарувальник (громадянин) активну позицію частіше займає посадова особа, яка ненав'язливо намагається створити у громадянина хибні враження про можливі складні бюрократичні процедури, які очікують останнього, та непропорційно великі часові витрати, які можуть знижувати економічну доцільність поставленої мети. Описуючи майбутні поневір'я громадянина в бюрократичному процесі, посадова особа наголошує на економічній доцільності такого складного

шляху, в той же час натякаючи на можливість прискорення вирішення питання за настання певних умов і порівняно невелику винагороду. Обов'язковою умовою прискорення вирішення певного питання є необхідність матеріального стимулювання посадових осіб, від яких залежить та чи інша дія, пов'язана з вирішенням проблеми. Кожного разу, спілкуючись з громадянином, посадова особа намагається створити в уяві громадянина такий собі міф про "священний" обов'язок кожного, хто користується послугами чиновників, віддячувати їм за їх нелегку й невдячну працю, який начебто полягає в тому, що правилом хорошого тону на прийомі у чиновника є який-небудь подарунок посадовій особі, незалежно від її статусу та вчинених дій. Чиновник, наділений владними повноваженнями від імені держави, отримуючи за виконання своїх функцій грошову винагороду у вигляді заробітної плати, "щиро вважає", що кожен громадянин, який звертається до нього для вирішення того чи іншого питання, повинен її за це віддячувати. І хоча на підсвідомому рівні посадова особа усвідомлює протиправність своїх дій, направлених на отримання неправомірної вигоди, при цьому, будучи детально ознайомленою з критеріями про відповідальність, яку встановлено Законом України "Про засади запобігання та протидії корупції" [1] та Кримінальним кодексом України [4], таке обмеження чиновника не завжди зупиняє. Непереборне бажання отримати неправомірну вигоду, замасковану як подарунок, і при цьому бути формально законослухняним, посадова особа намагається аргументувати моральними чинниками, які "начебто" спонукають її до вчинення таких дій. Виправдовуючи свої протиправні вчинки, посадова особа апелює до норм суспільної моралі, які покладають на нього певні обов'язки, наприклад забезпечення повноцінного харчування дітей, лікування хворих батьків тощо, які чиновник не має можливості виконати через низьку заробітну плату, яку чиновнику платить держава за виконання цих посадових обов'язків. Тобто, своє бажання отримати подарунок від громадянина посадова особа обґрунтовує абстрактними нормами суспільної моралі, які вона зобов'язана виконувати і які чиновник намагається поставити вище закону, хоча саме в цей момент він зобов'язаний керуватися, в першу чергу, законом, а не нормами суспільної моралі. Адже предметом регулювання норм суспільної моралі є відносини у приватному житті, які неможливо врегулювати за допомогою законів, а не публічних відносин, у межах яких і діє посадова особа, та які врегульовані нормами закону.

У переважній більшості країн у відповідних нормативних актах законодавцем встановлюються так звані "подарункові ліміти", які дають змогу визначити мінімально нижчу межу винагороди, перевищення якої юридично "перетворює" обдаровування на хабар. Український законодавець також пішов шляхом встановлення "подарункових лімітів". Слід зазначити, що такий підхід не є панацеєю від хабарництва, звісно, що "подарунковий ліміт" є стримувальним чинником для посадових осіб, схи-

льних до хабарництва, але не стає нездоланною перешкодою. Можна з великою імовірністю стверджувати, що такі обмеження лише створюють певні “незручності” посадовим особам схильним до хабарництва, але в цілому проблему не вирішують. У зв’язку з цим, виникає питання про якісну визначеність цього співвідношення, тому що з юридичної точки зору буває важко здійснити оцінку мотивів особи, яка здійснює обдаровування.

Набагато достовірнішим і простішим способом визначення поведінкових індикаторів хабарницької корупційної поведінки, або ж поведінки, спрямованої на провокацію хабара з боку посадової особи (посадових осіб), є спостереження за вибраною моделлю поведінки посадової особи. Такими поведінковими індикаторами можуть виступати:

а) затягування часу, необхідного для прийняття відповідних рішень чи вчинення певних дій, пов’язаних із вигодою іншого. При цьому відповідні обдаровування можуть мати значення “пришвидшувача”, за умови отримання якого посадова особа виходить із режиму загальмовування і прискорює необхідні процедури;

б) використання залякування, шантажу за умови замовчування інформації про права та обов’язки суб’єктів звернення. Залякування і шантаж при цьому можуть здійснюватись як у відкритій, так і у прихованій формі. Посадова особа при цьому може нібито “інформувати про умови” будь-чого, насправді реалізуючи тактику прихованих погроз. Чим важчими є наслідки та санкції у випадку невчинення тих чи інших дій для зацікавленого об’єкта, тим дієвішими виявляються такі прийоми;

в) використання тактики “ниття” та скарг на різні утруднення, що виступає маніпулятивним прийомом щодо потенційного суб’єкта обдаровування. Так, лікар чи педагог можуть розповідати студентам про мізерну зарплату чи важке дитинство при заблокованих потребах, працівники правоохоронних органів – на виняткові утруднення, які пов’язані із покриттям провини будь-кого, нестачею матеріальних ресурсів для цього тощо;

г) повідомлення прямим текстом особі, яка очікує на вчинення передбачених чинним законодавством дій від посадової особи, про необхідність оплати “послуг” у тій чи іншій формі, включаючи роз’яснення про неможливість отримання в майбутньому нею бажаного результату без отримання винагороди посадовою особою, від якої залежить прийняття рішення.

Аналізуючи корупційні дії посадових осіб державних органів, ми не можемо обійти увагою специфічну корупційну практику, яка була успадкована нинішніми посадовцями від своїх колег, які починали свою кар’єру за часів СРСР та перенесли її в адаптованому вигляді до сучасних реалій з певними змінами та доповненнями. Суть цієї корупційної практики полягає в тому, що під час робочого контакту з громадянином корупційну вигоду намагається отримати посадова особа, яка не має владних повноважень для прийняття рішення щодо питання, з приводу якого звертається громадянин. Найбільш часто такі корупційні практики намагаються втіли-

ти в життя працівники канцелярій, які під надуманими приводами, не маючи на це повноважень, невмотивовано відмовляються реєструвати документи, коментують їх зміст, озвучують можливе прийняте рішення за цими документами, які подаються громадянами до установ та організацій. Суть таких коментарів полягає в тому, що поданий документ не відповідає вимогам чинного законодавства, або після розгляду поданого документа громадянина очікує негативний результат. Існування таких корупційних практик пов'язане з правовою неграмотністю широких верств населення, оскільки велика кількість громадян необізнані зі своїми правами, чим і користуються деякі посадовці, намагаючись отримати неправомірну вигоду за фіктивне сприяння у вирішенні проблеми, з якою звернувся до органу чи установи громадянин.

Важливим якісним індикатором вирізнення хабара від подарунка, виступає отримання понаднормативної винагороди, себто, хабар виступає засобом спрощення відповідної законодавчо-встановленої процедури вчинення відповідних дій. Отриманню понаднормативної винагороди сприяє як відсутність у чинному законодавстві персональної відповідальності посадових осіб, наділених владними повноваженнями у прийнятті рішень, так і кругова порука, яка ускладнює притягнення до відповідальності особи, яка саботує прийняття того чи іншого рішення, що лише підтверджує наявність у самому законі корупціогенних норм, які штучним чином порушують вимоги рівності чи справедливості.

Аналізуючи мотиви поведінки посадових осіб, схильних до хабарництва, необхідно більш детально зупинитися на поведінкових індикаторах, за якими з високою впевненістю можна передбачити мотиви й бажаний результат, на який розраховує хабарник.

Одним з найпоширеніших способів прихованого вимагання неправомірної вигоди або хабара посадовою особою є затягування часу. Для створення вигляду законності своїх дій посадова особа, уповноважена приймати те чи інше рішення, починає формально дотримуватися всіх можливих бюрократичних процедур/перешкод під час виконання посадових обов'язків. Частіше всього затягування процедури прийняття остаточного рішення обґрунтовується:

- необхідністю погодити рішення;
- обмеженням часу прийому та пов'язані з цим черги;
- форс-мажорними обставинами: неможливістю погодити подальші дії, зависанням комп'ютера, неможливістю доступу до баз даних, відсутністю необхідної інформації в базі даних тощо.

Після чергового обґрунтування неможливості прийняти рішення саме цього разу посадова особа починає пояснювати про можливі складнощі, які можуть виникнути на шляху прийняття рішення і пов'язану з цим невідомістю, особливий акцент робиться на великих часових втратах громадянина та на економічній недоцільності такого шляху, які посадова особа

пов'язує із надмірною бюрократизованістю державного апарату. В кінці такого туманного роз'яснення посадова особа може повідомити про існуючі в нього можливості подолати такі перешкоди, звертаючи увагу громадянина на своє безкорисливе бажання надати допомогу, додаючи при цьому, що для їх реалізації необхідні матеріальні стимули, але ні в якому разі не йому особисто, а для вищестоящих посадових осіб, які уповноважені приймати/не приймати рішення. Звернення до громадянина побудоване у формі запитання “Ви ж розумієте про що я говорю?”, і навіть якщо посадова особа отримує негативну відповідь, то продовжує стверджувати “Та чудово ви розумієте, про що йдеться, але ж зрозумійте й мене. Це не від мене залежить”. Такі пояснення мають на меті відвести від посадової особи будь-які підозри в штучному створенні перешкод на шляху до отримання рішення та “начебто” підтвердити небажання отримати неправомірну вигоду.

Ще одним поведінковим індикатором, за яким можна розпізнати схильність посадової особи до хабарництва, виступає залякування та шантаж громадянина через його непоінформованість, до якого вдається посадова особа. Така поведінкова модель найбільш поширена серед працівників правоохоронних органів. Використовуючи емоційну складову, яка особливо виражена в першу годину після настання певної негативної і стресогенної події, наприклад, ДТП, будь-якого злочину, або затримання громадянина, правоохоронці намагаються підсилити емоцію страху через залякування, повідомляючи про можливі негативні наслідки у випадку відмови співпраці з правоохоронними органами. Дезінформація громадянина, насамперед, ґрунтується на його непоінформованості у сфері права та відсутності адвоката, який міг би останньому надати кваліфіковану правову допомогу. Залякуючи та шантажуючи громадянина, посадові особи правоохоронних органів наголошують на негайному наданні відповіді на “пропозицію”, розраховуючи на максимально швидке прийняття необдуманого рішення останнім. Необхідність прийняття швидкого рішення прямо пропорційно пов'язана з емоційним станом розгубленості і страху, в якому деякий час перебуває затриманий громадянин. Такий емоційний стан спостерігається в першу годину у затриманого громадянина, триває недовго і можливий лише в певних умовах. Через деякий час затриманий громадянин опановує свої почуття і починає до прийнятих рішень чи відповідей на запитання посадових осіб правоохоронних органів ставитися більш критично, вимагаючи адвоката, прокурора, або припиняє будь-який контакт з правоохоронцями, якщо такий був. Зазначений варіант розвитку подій, звісно, не входить у плани посадових осіб правоохоронних органів, які по гарячих слідах намагаються, не дуже зважаючи на законність своїх дій, отримати максимум можливої інформації чи спонукати затриманого до якихось вигідних їм дій, ігноруючи при цьому презумпцію невинуватості, закріплену в ст. 62 Конституції України, де зазначено, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному

покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду, а також норма прямої дії про те, що ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину [4].

Звісно, що методом шантажу й залякування послуговуються не лише посадові особи правоохоронних органів. Такі методи є універсальним інструментом для “професійних” хабарників, якщо стимулюючими аргументами посадові особи правоохоронних органів використовують страх перед кримінальним покаранням, яке пов'язане з позбавленням волі, то в інших сферах мотивування до прийняття вигідного хабарникові рішення буде обґрунтовуватися економічними чинниками й погрозами неминучих економічних збитків у випадку відмови прийняття пропозиції чиновника.

Мотивація вчинків під час шантажу та залякування тотожна мотивації, якою посадова особа обґрунтовує під час затягування у прийнятті рішення, лише з деякими незначними відмінностями. В першому випадку, який пов'язаний з затягуванням часу, після отримання неправомірної вигоди у вигляді хабара посадова особа частіше всього приймає рішення, яке вона й повинна була прийняти, у другому ж випадку, коли застосовується шантаж та залякування, посадові особи правоохоронних органів насамперед мають на меті збагачення, а потім вже можливе, але ніяк не обов'язкове виконання своєї обіцянки щодо прийняття рішення, яке було б бажане чи обіцяне затриманому громадянину. Коли ж затриманий громадянин попадає під вплив методів залякування і шантажу, правоохоронці після отримання неправомірної вигоди не завжди виконують свою обіцянку, або виконують її частково. Для виконання обіцяного, повторно, знову ж таки за допомогою залякування і шантажу висувуються додаткові умови, невиконання яких, зі слів правоохоронців, може призвести до погіршення становища затриманого. Зазвичай часткове виконання або невиконання своєї обіцянки посадовці пояснюють втручанням зовнішніх чинників, наявністю чи відсутністю яких затриманий громадянин перевірити не в змозі і взагалі ці обставини навряд чи можливо перевірити. Залякування та шантажування може продовжуватися тривалий час і припиняється у випадку відмови затриманого громадянина матеріально стимулювати правоохоронців, причинами такої відмови може бути відсутність коштів, зневіра у обіцянки правоохоронців, або втручання якихось зовнішніх чинників, наприклад, поява адвоката.

Використання тактики “ниття” та скарг на різні утруднення більш поширений серед педагогічних працівників, лікарів та різноманітних дрібних службовців, але такого способу отримання матеріальної вигоди не цурються і більш високопоставлені посадові особи, останні відрізняються лише тим, що розмір їх запитів на порядок вищий ніж у посадових осіб низової ланки. Підставою для обґрунтування їх скарг виступає недостатнє бюджетне фінансування, яким вони й намагаються мотивувати “начебто” неможливість виконання посадових обов'язків. Частіше всього посадові особи починають свої розповіді про відсутність паперу для друкування не-

обхідних документів, потім можуть додати, що організація не має коштів на заправку принтера, в кінці не забудуть розповісти про відсутність ремонту в приміщенні, невелику заробітну плату, високі ціни в магазинах тощо. Такі корупційно-стимулюючі бесіди можуть продовжуватися нескінченно довго і їх тривалість і можливий кінцевий результат напряду залежать від реакції громадянина. Зазвичай такі бесіди посадові особи припиняють у випадку, якщо громадянин починає підтримувати запропоновану тему для обговорення і у відповідь починає розповідати про своє ще більш злиденне становище в цьому житті.

Випадки, коли посадова особа повідомляє громадянина прямим текстом про необхідність матеріального стимулювання її діяльності, зустрічається не так часто і більш властиве хабарникам-початківцям, ніж “професіоналам” хабарної справи.

У який би спосіб хабарник не спонукав іншу особу до матеріальної винагороди, в душі вигодонабувач вважає свої дії припустимими з точки зору моралі і завжди у відповідь про неприпустимість таких практик наведе безліч причин, які його спонукали до таких дій. Мотиви, якими послуговується отримувач неправомірної вигоди будуть обґрунтовуватися у спосіб, щоб у іншої сторони виникало відчуття, що це він зобов'язаний віддячити посадовій особі за вчинені нею дії, які вона й так зобов'язана вчинити за законом. Наводячи різноманітні аргументи своєї правоти, посадова особа чомусь завжди замовчує таку обставину, як отримувана нею від держави грошова винагорода у вигляді заробітної плати за виконання своїх функцій на посаді державного службовця. Чиновник намагається не згадувати та всіяко обійти під час розмови ту обставину, що на цій посаді він працює добровільно і його ніхто загрозою покарання не примушує.

Соціальні чинники, які стимулюють корупційну поведінку державних службовців, формуються толерантним і одночасно схвальним ставленням суспільства до такого явища, як хабарництво посадових осіб державних органів. Формально суспільство засуджує таке явище, як корупція і дії корупціонерів, але, з іншого боку, поблажливо відноситься до самих корупціонерів, які за допомогою своєї корупційної поведінки забезпечили собі вищий рівень життя порівняно з іншими громадянами, які або не схильні до корупційної поведінки, або не працюють на таких посадах, де є можливість збагачення за рахунок хабарів. Часто можна почути від громадян, які працюють на посадах, де можливість корупційного збагачення відсутня, що якби і він працював на такій посаді, то також мав би вищий життєвий рівень. З одного боку, громадянин, який стикається зі свавіллям чиновників засуджує їх дії, а з іншого – підсвідомо мріє про такий же спосіб життя.

У сучасному суспільстві однією з найбільших загроз національній безпеці держави є корупція. Рівень корумпованості державного апарату залежить від того, на якому етапі розвитку знаходиться суспільство, що, в свою чергу, визначає набір інструментів і способів боротьби з корупцій-

ними практиками посадових осіб. Загалом можна виділити два підходи, за допомогою яких ведеться боротьба з корупцією, – це формально-правовий та соціально-інформаційний підходи. Сутність формально-правового підходу полягає у використанні карального ресурсу, наявного в державі, і полягає в надзвичайно широкому застосуванні апарату примусу, рівень відповідальності чиновника може варіюватися від звичайного формалізму, коли способом покарання корупціонера буде, наприклад, догана або звільнення із займаної посади, в той же час у Китаї одним із способів боротьби з корупцією є фізичне знищення посадовця звинуваченого у неправомірному отриманні матеріальних вигод шляхом засудження останнього до найвищої міри покарання – розстрілу. Соціально-інформаційний підхід реалізується шляхом широкомасштабного інформування населення як про наслідки корупційних дій чиновників, так і прищеплення правової культури нульової толерантності до корупційних дій.

Для реалізації будь-якого з вищезазначених підходів необхідно мати відповідні методи ідентифікації корупційних практик, такі інструменти повинні бути законодавчо закріплені в чинних нормативних актах. Від якості інструменту, закріпленого в законодавстві, залежать наслідки, до яких призводить їх застосування, простіше кажучи, ефективність самого процесу як можливість виявлення та ідентифікації джерела корупційних практик, так і способу його нейтралізації шляхом використання апарату примусу.

Висновки. Попередній аналіз поведінкових індикаторів, за допомогою яких можлива ідентифікація корупційної поведінки посадових осіб, та аналіз мотиваційних маркерів такої поведінки дає можливість зробити такі висновки. Кожному суспільству притаманна своя ментальність, яка впливає на характер народу в цілому. Можна з високим рівнем достовірності зазначити, що українському народу притаманний певний характер, який проявляється у ставленні українського суспільства до корупції загалом. Характерною рисою українського народу є толерантне ставлення до корупції в цілому та пов'язаних з нею вчинків – це можна пояснити тим, що українці, загалом, ставляться як до виконання норм законів, так і до їх порушень досить поблажливо, по-філософськи. Для українця закон не є чимось сакральним і вічним, оскільки його інтереси більш приземлені, і він у його пріоритетах на перших місцях не стояв і не стоїть, оскільки перші місця відведено повсякденним потребам, а в цьому випадку, закон може стояти цьому на перешкоді.

Список використаної літератури

1. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3206-17//>.
2. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_c16//.
3. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14//>.

4. Офіційний портал Верховної Ради України, Конституція України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80//>.

5. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0053323-11//>.

Стаття надійшла до редакції 19.08.2014.

Пархоменко С. Е. Постановка проблемы различия взятки и подарков в социальной повседневности

Статья посвящена проблеме разграничения неправомерной выгоды (взятки) и подарка и определения поведенческих индикаторов, с помощью которых можно провести разграничение этого явления. В статье проанализированы алгоритм коррупционного поведения должностных лиц, по которому последние пытаются выстраивать отношения в бюрократически-деловых с гражданами, которые обращаются в уполномоченные органы для решения повседневных проблем. Раскрывается проблема законодательного характера, которая заключается в недостаточном развитии норм как процессуального, так и материального права. Рассматриваются социальные факторы, стимулирующие коррупционное поведение государственных служащих и отношение общества в целом к таким поступкам, в контексте социального восприятия коррупции, анализируется мотивационная составляющая коррупционного поведения, в которой можно выделить мотивы, побуждающие к взяточничеству, и мотивы, которыми оправдывается противоправное поведения.

Ключевые слова: *неправомерная выгода, коррупция, нормы общественной морали, подарок, взятка.*

Parkhomenko S. Statement of the Difficulty of Distinguishing Bribes and Gifts to Everyday Social

The article is devoted to the distinction undue advantage (bribe) and determine present and behavioral indicators by which to distinguish this phenomenon, such behavioral indicators may be: a) delaying b) the use of intimidation, blackmail provided concealment of information about rights and obligations 'yazky business address, c) use of tactics "whining" and complaints hectors various difficulties, which acts manipulative techniques on potential subject obdarovuvannya g) plain text message, the person who expects to commit acts required by law on official on the need to pay "some" posluh. V analyzed algorithm corrupt behavior by officials who are trying to build a relationship last in the bureaucratic and business relations with citizens who apply to the competent authorities to solve everyday problems. Attention is paid to the problem of a legislative nature, which is the lack of standards as procedural and substantive law, so that agencies engaged in the fight against corruption, encounter difficulties in investigating corruption, which leads to the fact that after the transfer the court case "scattered" and where the suspect is charged with committing corruption by the court gets acquittals, consequently, only a "slight shock," and continues to work on his "bread" position. Also considered social factors that stimulate corrupt behavior of public officials and society related to these actions on the social perception of corruption, analyzed the motivational component of corrupt behavior, which can distinguish the motives which lead to bribery and motif which implemented illegal behavior.

Key words: *undue advantage, corruption, norms of public morality, gift, bribe.*